

sestavkov samih učencev. Takšen izbor besedil se sklada z opombo, da je »veliko zanimivih poklicev tesno povezanih z dobrim obvladovanjem jezika; pravzaprav mora biti vsak občan sposoben javno nastopati, če hoče kaj prispevati k napredku naše samoupravne družbe« (Uvodna beseda).

Vadnica ima tri poglavja: Skladnjo, Oblikoslovje in Sporočanje. Učitelja pa čaka odgovorno delo, da posebno v zvezi z oblikoslovjem učencem dodobra razjasni posamezne pojme (marsikaterega učenca moti, da se med »samostalniki« znajdejo npr. »zaimki« itd.). Dragoceno je poglavje o sporočanju, vendar mora biti pri pouku na različne načine utrjeno. Zato ni dovolj snov samo prebrati in oblikovati kvečjemu še kak samostojen primer posamezne literarne prvine. Spretnost v sporočanju morajo učenci pridobivati vse leto in jo vedno bolj izpopolnjevati.

Bilo bi koristno, če bi učitelji povedali, kaj jih v učbeniku moti. Avtor namreč pripravlja tudi vadnico za osmi razred. Ko bodo tako za celotno osnovno šolo na voljo novi učbeniki, bo potrebna vsestranska analiza vseh, da bi se ob ponatisu izognili tistemu, kar bi učna praksa in pa znanost o jeziku zavrnila kot pomanjkljivo ali nepotrebno.

Berta Golob
RTV Ljubljana

Nova zbirka ustnega izročila iz zamejstva

Pavle Merkù: *Ljudsko izročilo Slovencev v Italiji*. ZTT, Trst 1976. 472 str.

Od pokrajin slovenskega etničnega ozemlja v Italiji slovi po svojem bogatem in izredno živem ustnem slovstvu predvsem Režija. Njen današnji najboljši poznavalec *Milko Matičetov* je predstavil doslej del njenih liričnih pesmi in živalskih pravljic (prim. *Rožice iz Režije, Zverinice iz Režije*), velika večina gradiva, ki ga je zbral tam, pa še čaka obdelave in objave, kar je zaradi ustreznega prenosa govornje besede na papir izredno zahtevno in zamudno delo.

Njemu se je z vsem žarom terenskega raziskovalca pridružil *Pavle Merkù*, slavist in glasbenik iz Trsta. Sad njegovega desetletnega terenskega dela je knjiga *Ljudsko izročilo Slovencev v Italiji*, v kateri je

zbrano 609 enot »etnografskega« ali »ljudskega blaga«, kakor sam po tradiciji označuje med svojimi rojaki nabrano etnološko gradivo. Velika večina ga sodi v ustno slovstvo, nekaj pa tudi v druga področja etnološke obravnave, npr. podatki o šegah, drobci iz etnomedicine itd.

Priložnostnim začetkom zbiranja, o katerih med drugim govori avtor knjige v uvodu, je sledilo prejkone sistematično delo, kar se kaže na eni strani v usmeritvi na tista zemljepisna področja slovenskega etničnega ozemlja v Italiji, koder so se njegovi predhodniki manj zadrževali — izpolnjeval je t. i. »bele lise« — in po drugi strani v pozornosti do tistih vrst ustnega slovstva, ki so doslej doživele manj zanimanja, npr. nabožna pesem. K taki odločitvi mu je pomagal pregled dosedanjih zbirk ustnega slovstva z omenjenega področja (18 bibliografskih enot), ki so, po njegovem, krajevno natančno omejene ali obravnavajo le določene teme. Iz označbe obiskanih krajev na priloženem zemljevidu je videti, da je bilo težišče Merkujevega dela v Terski in Nadiški dolini v Beneški Sloveniji, sledijo kraji v zaledju Tržaškega zaliva, nato Goriško, Režija in Kanalska dolina.

Merkujevo delo ni pomembno le zaradi tega, ker je z njim omogočil dostop do gradiva in ustrezno dopolnil dosedanje zbirke, ampak tudi zaradi odločitve in prizadevanja, da živo, govornje besede čim bolj zvesto prenese na papir. To je posebej pomembno pri prozih, besedilih, saj se prav pri njih jezikovni ustroj posebno loči glede na to, ali so oblikovana v procesu govora ali pisanja. Razen nekaj izjem, pri katerih gre za objave zapisanih besedil, so vsa magnetofonski posnetki, zapisani v fonetični transkripciji. Tako so tudi primeren temelj za študij narečij iz pokrajin, od koder so besedila, in to ne le njihove fonološke, ampak še bolj morfološke, sintaktične in semantične jezikovne ravnine. Zadnji dve že zanimata tudi raziskovalce oblikovnih lastnosti ustnega slovstva, ki jim je do nedavna pravzaprav manjkalo primerne gradiva: zaradi neustreznega prenosa govornje besede v »konservirano«, obstojno obliko. Pri starejšem načinu zapisovanja, brez uporabe magnetofona, so bili kolikor toliko neoporečni le motivi, tudi še posamezne formule v njih, medtem ko so se večje enote kot oblikovna celota izgubile.

Ustrezna glasbena izobrazba je Merkuju omogočila, da ni bil v zadregi tudi pri za-

pisovanju napevov in ritmiziranih oblik ustnega slovstva, kar vrednost zbirke tehtno povečuje in jo približuje zahtevam današnjih načel pri izdajanju tovrstnega gradiva. Naslednja prednost nove zbirke ustnega slovstva iz italijanskega zamejstva je njena dvojezičnost. Vsaka posamezna enota je namreč prevedena tudi v italijanščino, kar je dobrodošlo ne le zaradi medsebojnega spoznavanja treh narodnosti (italijanske, furlanske, slovenske), ampak tudi s strokovnega vidika, saj slovensko gradivo tako omogoča primerjalne razprave in večji odmevni prostor tudi v strokovnih krogih.

Pri ureditvi besedil je upoštevano lokalno načelo, tj. v posamezne razdelke so združena besedila iz ene občine (ki po razsežnostih nekoliko ustrezajo našim krajevnim skupnostim) in tako se zbiralec pomika od juga proti severu in od vzhoda proti zahodu. Drugače povedano, gre za vidik narečne združitve besedil, kar je očitno predvsem pri prozi, pri pesmih je narečna obarvanost pač manj izrazita, čeprav prisotna. Oblikovnemu ali motivnemu vidiku ureditve besedil, ki bi preučevalcu ustnega slovstva mogoče bolj godil, odpomore analitično kazalo na koncu, v katerem so posamezna besedila razvrščena v naslednje razdelke: pripovedne pesmi; lirске pesmi z več podrobnejšimi razdelki; molitve; legende, pravljice in povedke; mitološka bitja; etnojatrija (= etnomedicina); meteorologija; pregovori, reki, ljudska modrost; igre; glasbila; opisi šeg. S takšno razdelitvijo se mogoče kdo ne strinja popolnoma, vendar je sprejemljiva, ker omogoča

hitrejši dostop do posamezne vrste konkretnega gradiva. Poleg so navedene še kazalke za primerjavo variant iz posameznih zgodnejših zbirk, ki vsebujejo gradivo s tega področja in so zbrane v bibliografskem kazalu knjige.

Na koncu sledi kazalo zemljepisnih imen (s posebno označbo mikrotoponimov), o pisanju katerih je avtor že na marsikaj in marsikje (tudi v JiS) opozarjal.

Zbirko primerno dopolnjujejo tudi fotografije nekaterih informatorjev, bivališč in okolja, v kakršnem je bilo gradivo nabirano, in verjetno je marsikaj od tega po hudem potresu l. 1976 že kar dokumentarne vrednosti.

Škoda, ker je za lep čas zamujena priložnost, da bi zainteresirani dobili tudi akustičen, plastičen zvočen vtis narečij, od koder so objavljena besedila, čemur bi bilo mogoče ustreči z dodano ploščo zvočno najboljših magnetofonskih proznih posnetkov, če ne tudi pétih. Mogoče bi se to dalo uresničiti posebej.

Ljudsko izročilo Slovencev v Italiji ni le uspešen rezultat Merkujeve vztrajnosti in potrpežljivosti, ampak, tudi po njegovih lastnih besedah, vabilo in obveza za nadaljnje izdajanje ustnoslovstvenega gradiva s slovenskega etničnega ozemlja v Italiji, ki ga že težko čakamo, saj nam posamezni objavljeni drobci vedno znova potrjujejo njegovo izjemno pripovedno moč.

Marija Stanonik
SAZU v Ljubljani

Zapiski

K terminologiji v naši znanosti o informacijah

Ob prebiranju slovenskega prevoda knjige, zanimive in koristne za razvoj današnje znanosti, z naslovom »UVODNI TEČAJ O INFORMATIKI — DOKUMENTACIJA«, ki sta jo napisala A. I. Mihajlov in R. S. Giljarevskij na podlagi pogodbe UNESCO s FID (Fédération Internationale

de Documentation), kakor navajata avtorja v predgovoru k svojemu »vodniku«, sta se mi sprožili dve terminološki pobudi k obravnavani tematiki, ki ju naj tu zapišem.

Prva pobuda se tiče notranje diferenciacije ali členitve današnjega naglo razvijajočega se področja znanosti o informacijah in ustreznega poimenovanja njegovih sestavnih ravni.